

АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАСОБИ БЕРЕГОЗАХИСТУ В МЕЖАХ АКУМУЛЯТИВНОЇ СИСТЕМИ ТЕНДРА-ДЖАРИЛГАЧ

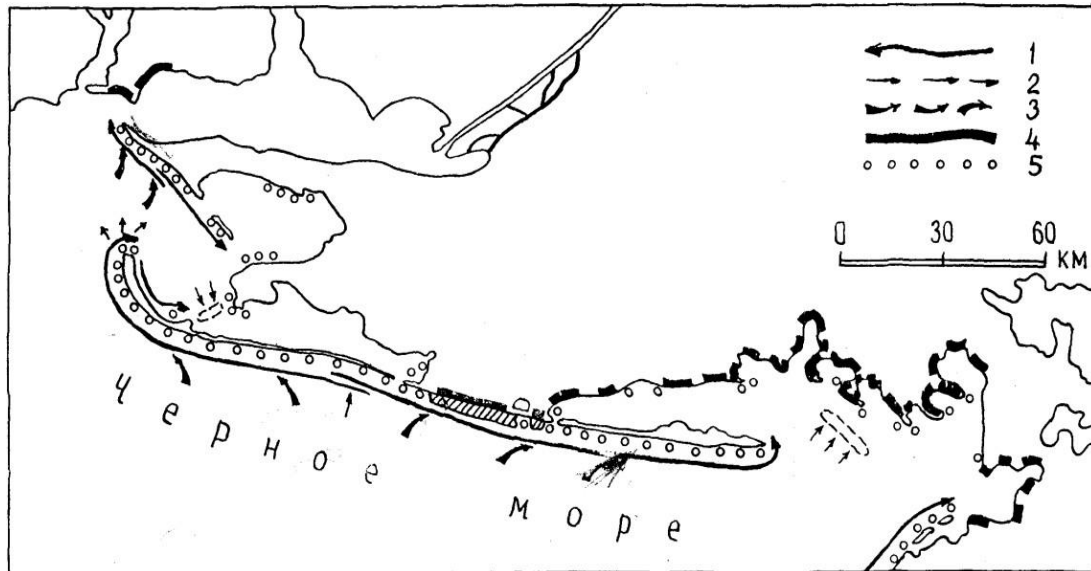
Актуальність. Значна частина узбережжя Херсонської області представлена різноманітними за генезисом акумулятивними формами, які представляють собою унікальні природні об'єкти з високим рекреаційним потенціалом. Необхідною умовою розвитку даного потенціалу є наявність в береговій зоні зручних пляжів, які можуть мати як природний так і штучний характер. Берегова зона Херсонської області розвивається в умовах дефіциту прибережно-морських наносів, саме тому зручні піщані пляжі поширені лише в межах акумулятивних форм.

Для розвитку рекреаційного потенціалу на даних ділянках узбережжя проводяться берегозахисні роботи, мета яких стабілізація берегової смуги та створення умов для накопичення прибережно- морських наносів. В більшості випадків створення відповідних берегозахисних комплексів призводить до очікуваних наслідків в межах захищених територій, але в той же час негативно впливає на не захищені ділянки узбережжя, серед яких і прилеглі акумулятивні форми. Саме тому, на наш погляд, проведення будь-яких берегозахисних робіт в береговій зоні Херсонської області повинно враховувати особливості розвитку акумулятивних форм.

Мета роботи – Проаналізувати сучасні (альтернативні) засоби берегозахисту, які можливо використовувати на акумулятивній системі Тендра – Джарилгач.

Сучасний стан акумулятивної системи Тендра-Джарилгач. Природні акумулятивні системи, які розташовані у північно-західній частини Чорного моря представляють собою унікальні природні утворення які виникли в голоцені під час підйому рівня моря та перетворення реліктової акумулятивної форми морськими хвилями[1].

Акумулятивна система Тендра - Джарилгач представляє собою природне утворення, до складу якого входять акумулятивні форми, ділянка корінного берегу та вздовж береговий потік наносів.

Карта регіону дослідження

Тендрівська коса представляє собою вузьку акумулятивну форму, загальна довжина якої - 65 км, її західна частина розширена до 1,8 км та має лопатоподібну форму. Дана акумулятивна форма відокремлює від північно-західної частини Чорного моря мілководну Тендрівську затоку.

Коса Джарилгач розташована в північній частині Каркінітської затоки, за морфологічним виглядом вона суттєво відрізняється від попередньої коси: довжина 42 км, ширина від декількох десятків метрів до 5 км. Корінна ділянка між Тендрою і Джарилгачем складає 22 км, а всього 129 км [1,2].

В межах акумулятивної системи Тендра – Джарилгач для покращення рекреаційного потенціалу було побудовано в різні роки два берегозахисних комплекси перший у береговій зоні смт Залізний Порт та смт Лазурне. Берегозахистний комплекс в смт Залізний Порт з двох частин західної та східної. Будівництво в межах берегової зони смт Залізний Порт почало проводитись в 80-х років, до 1990 року було побудовано сім бун, вздовж берега загальної протяжністю 1,6 км. Довжина хвилерізів складає 140 м, їх

віддалені кінцівки виходили на глибину 2,5 – 2,8 м. В межах східної частини розташовано дванадцять кам'яно-накидних хвилерізів, довжина яких від 25 до 50 м, при цьому вони виходять на глибину 0,8 – 1,1 м.

В береговій зоні смт Лазурного берегозахисні споруди поширені лише в західній частині, де розташовано чотири хвилерізи, довжина яких біля 70м, при ширині 10 м, вони закінчуються на глибині 1,5 – 1,8 м. В східній частині берегової зони смт Лазурне постійно існуючі берегозахисні споруди відсутні, в наявності лише локальні тимчасові засоби захисту.

Головною метою будівництва берегозахисних комплексів в межах акумулятивної системи Тендра – Джарилгач, було створення штучних пляжів які ще називають «кишеньковими» пляжами, які характеризуються потужними морфометричними показниками на відміну від природних. Але формування цих пляжів відбувалось за рахунок вздовж берегового потоку наносів, який є головним фактором розвитку даної акумулятивної системи.

Берегозахисне будівництво в межах акумулятивної системи Тендра – Джарилгач призвело до наступних **екологічних наслідків**:

1. Трансформація вздовж берегового потоку наносів, внаслідок чого відбувається зміна еволюції даної системи;
2. Берегові комплекси активізують абразію на незахищених ділянках;
3. В межах існуючих берегових комплексів погіршуються водообмін, що впливає на стан органічного світу.

Виходячи з багатьох недоліків залізобетонних берегозахисних споруд на мій погляд найбільш ефективними заходами захисту берегів є альтернативні технології берегозахисного будівництва, які майже не впливають на природне середовище і стимулюють її покращення.

Загальна характеристика і застосування синтетичних матеріалів

В останні роки намітилась тенденція к більш широкому використанню берегозахисних конструкцій із синтетичних матеріалів [1,2]. Саме тому ці конструкції слід використовувати на мілких піщаних берегах, де висота хвиль

не перевищує 1,5 - 2 м. Вироби із синтетичних тканин можуть бути представлені одною - або багатошаровими мішками, матрацами, трубами, контейнерами, які заповнюються піском або іншим інертним матеріалом і закладаються вздовж берега.

Конструкціями із синтетичних оболонок - це буні, шпори, підводні та надводні хвилеломи. Мішки і труби з піщаним начинням широко застосовуються для будівництва бун (хвилерізів). При будь-яких непорозуміннях їх легко можливо демонтувати.

Технологічні особливості труб Леонгарда

Історія створення і застосування: Труби Леонгарда, були розроблені у 70-х роках ХХ століття в Данії [3]. Такі конструкції широко використовують в США, Німеччині, Японії, Данії і тд.

Загальна характеристика: Вони мають діаметр від 250 до 1800 мм та виготовляються з трьох оболонок, причому зовнішня оболонка з високоміцного поліетилену. Для посилення міцності поверхню труби покривають епоксидовою смолою. В Японії для надавання трубам корисних властивостей - зовнішній шар покривають поліуретаном. Ці труби ефективно працюють в умовах прибіжної зони, коли висота хвиль не перевищує 2,5 м. Максимальна глибина установки - не більше ніж 4 м. матеріалом для заповнення –мілкозернистий пісок(0,1 мм).

Переваги і недоліки впливу на природне середовище: наявність в регіоні дослідження великих запасів мілко зернистого піску необхідного для заповнення; - наявність незначних глибин що полегшує монтаж конструкцій; - на відміну від традиційних засобів дуже міцні в часі до дії хвиль наявністю трьох комбінованих оболонок; - головним недоліком є дуже дорогий кошторис робіт.

Штучні рифи

Історія створення і застосування: Перші штучні рифи виникли в 18 столітті. Вони широко застосовуються в 22 країнах таких як Японія, США, і на

Філіппінах.

Загальна характеристика: для будівництва рифів використовується різний матеріал який повільно псується. Цим може бути різні залізобетонні конструкції, залізні списані корпуси суден, труби, балки, пластмасові вироби, автомобільні покришки і тд. Найбільш кращим матеріалом для створення штучних рифів є кам'яні брили і бетонні конструкції. Рифи з пористого каміння створенні в районі Одеси і деяких частинах Азовського моря.

Переваги і недоліки впливу на природне середовище: - покращують їх життєдіяльність і продуктивність водних екосистем ;- можуть слугувати біофільтром; - не впливають негативно на сусідні пляжі ;- разом з тим можуть призвести до зміни гідродинамічного і динамічного режиму акваторії, що призведе до зменшення популяції фауни.

Проаналізувавши дані варіанти альтернативного захисту берегів можна дійти висновків:

Переліченні берегозахисні споруди сприятимуть поліпшенню **екологічної ситуації** – альтернативні споруди(штучні рифи) можуть слугувати домівкою для підводних мешканців і природним біофільтром води, що покращить водне середовище існування підводних мешканців .

Соціальної – поліпшенню курортно – рекреаційної інфраструктури смт Залізний Порт і смт Лазурне. А головне збереження мальовничих куточків природи з мінімальним антропогенним втручанням.

Економічної – експлуатація альтернативних споруд буде сприяти економії коштів на берегозахист і утримання споруд порівняно з сучасною ситуацією.

Отже, потрібно наголосити на тому що сучасні технології берегозахисту повинні, насамперед, сприяти активізацію природних берегозахисних процесів, а саме тому вони повинні працювати по аналогії відповідних природних об'єктів, а також створювати умови, щоб в берегові зоні виникли берегові форми рельєфу які б були здатні захищати берег від руйнування. Також при

берегозахисному будівництві потрібно використовувати матеріали які не засмічують навколишнє природне середовище.

Список літератури:

1. Котовский И.Н. Морфология и динамика морских берегов в пределах Херсонской области – Рукопись / Автореферат дисс. на соиск. ученой степени канд. геогр. наук.–Киев: Инст. географии АН Украины, 1991,-19с.
2. Шуйский Ю.Д. Основы стратегии строительства в береговой зоне Черного и Азовского морей // Исследование береговой зоны морей. – Киев: «Карбон ЛТД», 2001. – с. 8 – 24.
3. Шуйський Ю.Д., Вихованець Г.В. Вплив антропогенного фактору на піщані коси в береговій зоні морів // Укр. Географіч. Журнал. – 1995. - №4. – С. 32– 34.

